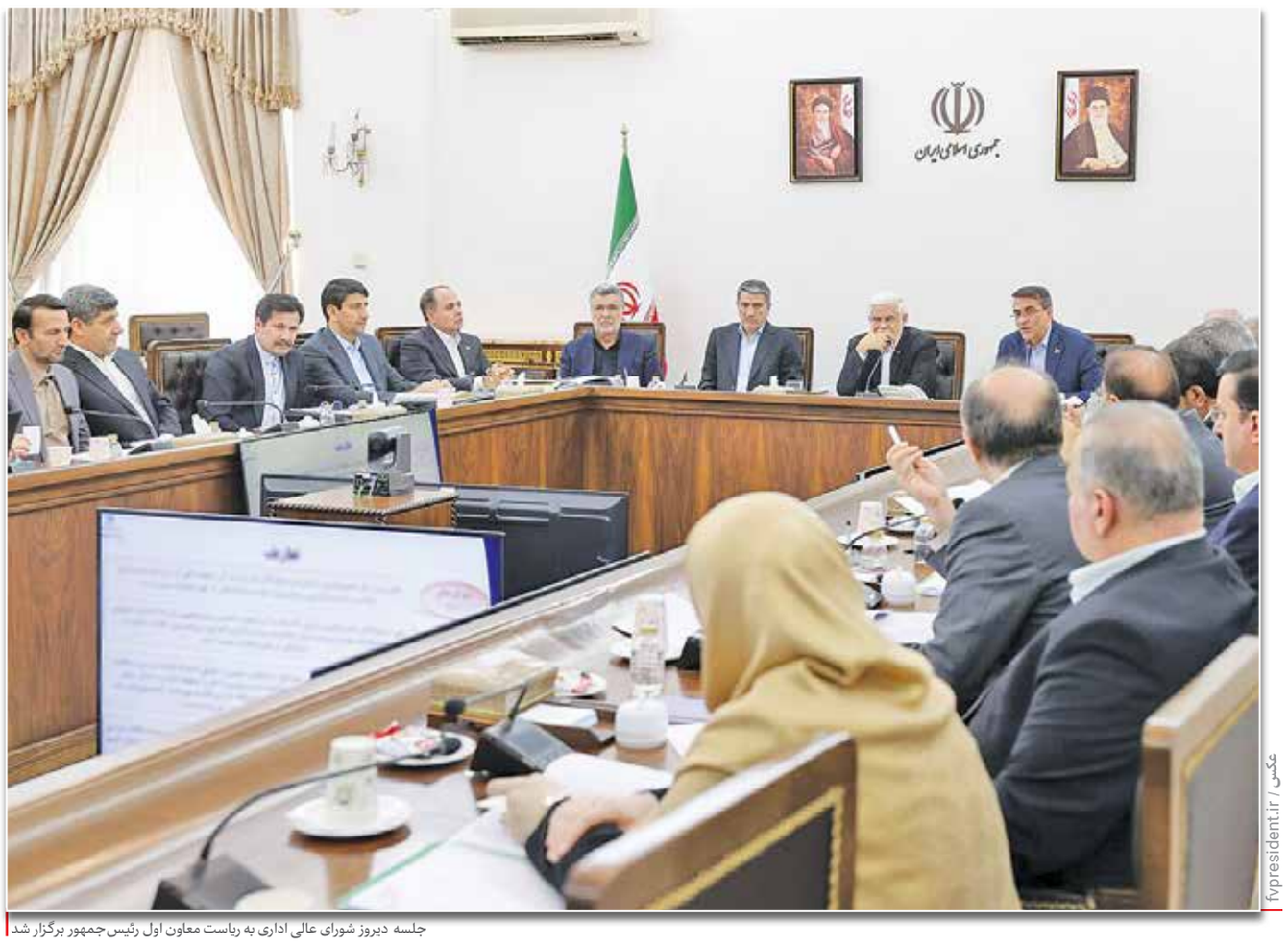
جلسه دیروز شورای عالی اداری به ریاست معاون اول رئیس‌جمهور برگزار شد
عکس / fvpresident.ir

«ایران» به بهانه مصوبه اخیر شورای عالی اداری درباره سازمان امور عشایر بررسی می کند

موانع پیش پای ماده ۱۰۵ برنامه هفتم برای اصلاح اداری

گزارش

مرتضی گل پور
دبیر گروه سیاسی

دیروز در جلسه شورای عالی اداری که به ریاست معاون اول رئیس جمهور تشکیل شد، اعلام شد سازمان امور عشایر منحل نمی‌شود، بلکه ارتقا می‌یابد. محمدرضا عارف گفت: «برخلاف برخی برداشت‌ها هیچ تصمیمی برای انحلال سازمان امور عشایر ایران گرفته نشده و باید مطالبات بحق عشایر و روستاییان را برآورده کنیم.» همزمان با این تصمیم، دیروز اعلام شد ۲۳۰ نماینده مجلس شورای اسلامی در نامه‌ای به رئیس‌جمهوری خواستار جلوگیری از ادغام و انحلال «سازمان امور عشایر کشور» شدند.

به گزارش ایرنا، در این نامه با اشاره به اینکه «جامعه عشایر ایران با سابقه افتخار آمیز در مرزبانی، استکبار ستیزی، سلحشوری و دین‌داری و تقدیم بیش از ۱۱ هزار شهید در راه دفاع از انقلاب و میهن اسلامی علی‌رغم محرومیت و سختی معیشت با کمترین هزینه عهده‌دار تولید ۲۵ درصد از گوشت قرمز کشور و همچنین ۳۵ درصد از صنایع دستی کشور می باشد که مصداق عینی پدافند غیرعامل، امنیت غذایی و اقتصاد مقاومتی می‌باشد»، آمده است: «سازمان امور عشایر ایران، تنها دستگاه تخصصی و متولی خدمت رسانی با رویکرد جهادی در وزارت جهاد کشاورزی است که با کمترین تعداد پرسنل و کمترین هزینه در سراسر کشور مشغول خدمت رسانی و تأمین حداقل نیازهای جامعه معزز عشایری است.

متأسفانه دستور جلسه شورای عالی اداری حکایت از زمزمه‌های نگران کننده ادغام و انحلال این سازمان بهره‌ور در سایر دستگاه‌هاست؛ در صورت اتفاق این‌امر به خسارات جبران ناپذیر امنیت غذایی در حوزه گوشت قرمز، اختلال در خدمت رسانی و دل شکستگی و نارضایتی مردم شریف و وفادار و کم توقع این جامعه پویا و همیشه در صحنه خواهد انجامید.»

در بخش پایانی این نامه آمده است: «ما نمایندگان ملت ایران ضمن هشدار نسبت به پیامدهای جبران ناپذیر امنیتی، اجتماعی و اقتصادی این تصمیم اشتباه، خواستار خروج موضوع انحلال و ادغام سازمان امور عشایر از دستور کار شورای عالی اداری کشور هستیم. از رئیس جمهوری محترم تقاضا داریم ضمن جلوگیری از این تصمیم غلط، دستگاه‌های خدمت رسان را موظف به انجام وظایف خدماتی خود به جامعه زحمت کش عشایر بنماید.»

منشأ تحولات سازمانی سازمان امور عشایر

یک بخش از این نامه نمایندگان قابل تأمل است، آن بخش که در آن آمده «متأسفانه دستور جلسه شورای عالی اداری حکایت از زمزمه‌های نگران کننده ادغام و انحلال این سازمان بهره‌ور در سایر دستگاه‌هاست.» برخلاف این اظهارنظر، آنچه قرار بود درباره سازمان امور عشایر اتفاق بیفتد، «زمزمه های نگران کننده» نبود، بلکه «مصوبه شورای عالی اداری» بود، مسأله هم «انحلال» نبود، بلکه ارتقا و افزایش بهره وری بود.

اسم این مصوبه، «سند مأموریت ـ وظایف اساسی و الزامات اصلاح ساختار کلان وزارت جهاد کشاورزی» است که در جلسه ۱۱ مردادماه امسال شورای عالی اداری، با حضور رئیس جمهوری و همه اعضا تصویب و ابلاغ شد.

خود این مصوبه شورای عالی اداری هم بر مبنای الزامی تصویب شده است که ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم برای دولت تعیین کرده است.

در ماده ۱۰۵ برنامه هفتم، دولت مکلف شده است که «به‌منظور ارتقای بهره وری نظام اداری، کاهش هزینه‌های جاری و چابک‌سازی، هوشمندسازی، منطقی‌سازی و متناسب‌سازی اندازه دولت، مبتنی بر نقش دولت در سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری و کاهش تصدی‌گری، اقداماتی را انجام دهد. سند اصلاح ساختار وزارت جهاد کشاورزی که در جلسه شورای عالی اداری تصویب شد، یکی از اقداماتی است که قانون برنامه هفتم از دولت خواسته است. براساس این تکلیف برنامه هفتم، دولت نه تنها موظف به انجام این اصلاحات است، بلکه باید گزارش های سالانه و شش ماهه خود را به نمایندگان ارائه کند برای «ارتقای بهره وری نظام اداری، کاهش هزینه‌های جاری و چابک‌سازی و متناسب‌سازی اندازه دولت، مبتنی بر نقش دولت در سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری و کاهش تصدی‌گری» چه کرده است. دولت گام اول برای اجرای ماده ۱۰۵ برنامه هفتم توسعه را از وزارت جهاد کشاورزی آغاز کرد، هرچند به نظر می رسد به رغم مصوبه شورای عالی اداری، پس از بحث ها و بررسی های بیشتر، دولت به این نتیجه رسیده که بخش هایی از مصوبه اصلاح ساختار وزارت جهاد کشاورزی نیازمند اصلاح است.

ضمن این که در جلسه دیروز شورای عالی اداری، محمدرضا عارف تأکید کرد که «با توجه به اهمیت رسیدگی بیشتر به نیازهای عشایر و همچنین تکالیف برنامه، برخلاف برخی برداشت‌ها هیچ تصمیمی برای انحلال این سازمان گرفته نشده است.»

به نظر می رسد معاون اول رئیس‌جمهور هنگام تأکید بر اینکه «هیچ تصمیمی برای انحلال این سازمان گرفته نشده است»، به بند ۵ ماده ۳ «سند مأموریت ـ وظایف اساسی و الزامات اصلاح ساختار کلان وزارت جهاد کشاورزی» اشاره کرده؛ زیرا در این بند هیچ حرفی از انحلال سازمان امور عشایر نشده، بلکه آنچه بر آن تأکید شده، صرفاً جابه‌جایی مسئولیت‌ها و مأموریت‌های این سازمان با هدف چابک‌سازی وزارت جهاد کشاورزی است. همه اینها، همان چیزی است که برنامه هفتم توسعه از دولت خواسته است.

متن بند ۵ ماده ۳ سند اصلاح ساختار وزارت جهاد کشاورزی گویاست. در این متن آمده است: «وظایف تصدی‌گری سازمان امور عشایر به بخش غیردولتی واگذار و با توجه به تمرکز مأموریتی وزارت جهاد کشاورزی بر امور عشایر با محوریت تأمین امنیت غذایی، وظایف حاکمیتی سازمان به ستاد مرکزی و واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی منتقل می‌شود.» همان‌طور که از این متن مشخص است، براساس مصوبه شورای عالی اداری در ۱۱ مردادماه امسال، قرار نبود سازمان امور عشایر منحل شود، بلکه قرار بود «وظایف تصدی‌گری سازمان امور عشایر به بخش غیردولتی واگذار» شود و «با توجه به تمرکز مأموریتی وزارت جهاد کشاورزی بر امور عشایر با محوریت تأمین امنیت غذایی، وظایف حاکمیتی سازمان به ستاد مرکزی و واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی منتقل می‌شود.» این بند مبتنی بر قانون برنامه هفتم توسعه است که خواستار این شده که دولت صرفاً «نقش سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری» را ایفا کرده و تصدی‌گری دولت کاهش یا بد.

ماده ۱۰۵ برنامه هفتم توسعه؛ مکمل اصل ۴۴ قانون اساسی

ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت و بندهای مختلف آن، یک سند پیشرو برای اصلاح نظام اداری ایران محسوب می‌شود. این پیشرو بودن به گونه‌ای است که می‌توان برنامه هفتم توسعه را مکمل سیاست‌های کلی اصل ۴۴ هم قلمداد کرد؛ زیرا مطابق ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت، چابک‌سازی و اصلاح نظام اداری کشور در بسیاری از حوزه‌ها باید از طریق واگذاری «تصدی‌گری» سازمان‌های دولتی و نه وظایف «حاکمیتی» سازمان‌های دولتی، به بخش‌های خصوصی و تعاونی دنبال شود.

ماده ۱۰۵ برنامه هفتم پیشرفت که با عنوان «ساختار دولت» آغاز می‌شود، دولت موظف شده است «به منظور ارتقای بهره‌وری نظام اداری، کاهش هزینه‌های جاری و چابک‌سازی، هوشمندسازی، منطقی‌سازی و متناسب‌سازی اندازه دولت، مبتنی بر نقش دولت در سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری و کاهش تصدی‌گری، اقدامات زیر انجام شود.»

این اقدامات شامل «بازطراحی ساختار سازمانی دستگاه‌های اجرایی» است. به این منظور در بند یک تبصره الف ماده ۱۰۵ تأکید شده «سازمان اداری و استخدامی مکلف است تا پایان سال اول برنامه، فعالیت‌ها و وظایف خارج از مأموریت‌های ذاتی دستگاه‌های اجرایی و تشکیلات موازی و غیرضرور را شناسایی و پیشنهاد حذف آنها را برای تصویب به شورای‌عالی اداری ارائه کند.»

در بند ۲ تأکید شده «فرآیندهای ارائه خدمات با تمرکز بر نتیجه‌گرایی و رعایت کیفیت و دسترسی عادلانه، اصلاح و کوتاه شود» و در بند ۳ نیز دستگاه‌های اجرایی «مکلف شدند» «نسبت به انتقال امور حاکمیتی از شرکت‌های دولتی به دستگاه ذی‌ربط با رعایت قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل چهل‌وچهارم قانون اساسی اقدام کنند.» مطابق بند ۴، «هر گونه توسعه کمی خدمات دستگاه‌های اجرایی به نسبت خدمات ارائه شده در سال ۱۴۰۲ صرفاً از طریق خرید خدمات از بخش غیردولتی با پرداخت هزینه‌ها، انجام می‌پذیرد.» و در تبصره همین بند آمده است: «دستگاه‌های اجرایی مکلفند نسبت به توانمندسازی بخش خصوصی و تعاونی برای مشارکت در ارائه خدمات اقدام کنند.»

> ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت و بندهای مختلف آن، یک سند پیشرو برای اصلاح نظام اداری ایران محسوب می‌شود. این پیشرو بودن به گونه‌ای است که می‌توان برنامه هفتم توسعه را مکمل سیاست‌های کلی اصل ۴۴ هم قلمداد کرد؛ زیرا مطابق ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت، چابک‌سازی و اصلاح نظام اداری کشور در بسیاری از حوزه‌ها باید از طریق واگذاری «تصدی‌گری» سازمان‌های دولتی و نه وظایف «حاکمیتی» سازمان‌های دولتی، به بخش‌های خصوصی و تعاونی دنبال شود

برش

وزارت جهاد کشاورزی؛ گام اول

مصوبه ۱۱ مرداد امسال شورای عالی اداری با عنوان «مصوبه سند مأموریت ـ وظایف اساسی و الزامات اصلاح ساختار کلان وزارت جهاد کشاورزی» دقیقاً برای اجرای تکلیف برنامه هفتم بوده است.

در این مصوبه هیچ جا صحبت از انحلال نیست، بلکه در ماده ۳ آمده «به‌منظور حذف وظایف و فعالیت‌های خارج از مأموریت ذاتی یا غیرضرور ... اصلاحات کلان ساختار وزارت جهاد کشاورزی» صورت می گیرد.

در مواردی از این اصلاح، «وظیفه سیاست‌گذاری و تنظیم‌گری در حوزه منابع طبیعی از سازمان منابع طبیعی و آبخیزداری منتزع و به ستاد وزارت جهاد کشاورزی منتقل می‌شود»؛ یا اینکه «وظایف حاکمیتی از سازمان امور اراضی منتزع و به ستاد مرکزی و واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی منتقل می‌شود.»

یا «وظایف تصدی‌گری سازمان‌های شیلات ایران و چای کشور به بخش غیردولتی واگذار و وظایف حاکمیتی آنها به ستاد مرکزی و واحدهای استانی وزارت جهاد کشاورزی منتقل می‌شود.»

همه این «کاهش تصدی‌گری» و واگذاری امور تصدی‌گری به بخش خصوصی و تمرکز بر «وظایف حاکمیتی»، تکلیفی بود که برنامه هفتم برای دولت در زمینه اصلاح اداری تعیین کرده بود. باوجود این، برخی مخالفت‌ها، از درون یا بیرون وزارت جهاد کشاورزی در مسیر این اصلاح، این نگرانی را ایجاد کرده است که ماده ۱۰۵ قانون برنامه هفتم پیشرفت، در اولین سال و در اولین گام اجرایی آن با دشواری‌های بسیار روبه‌رو شده و اساساً متوقف شود. اجرا نشدن برنامه‌ها و قوانین پیشرو، سابقه‌ای طولانی و تکراری در حکمرانی ماست.

درست مانند ماده ۱۶۹ مکرر قانون مالیات که اگر اجرا می‌شد، نه تنها مسأله مالیات، بلکه بخش عمده‌ای از فساد کشور هم درمان می‌شد. اما چون این قانون ۱۴ ساله اجرا نشد، همچنان در حوزه مالیات و مقابله با فساد و شفاف‌سازی حرکت پول در کشور مشکلات عدیده داریم.

پس، مقاومت‌ها جلوی اجرای قوانین، بخشی از سیاست ماست که به‌رغم نتایج خسارت‌بارش برای کشور، هیچ وقت جزو سیاست حساب هم نشده است.

دو عضو دولت به طرح استیضاح ۴ وزیر کابینه واکنش نشان دادند

استیضاح حق اما همدلی اصل است

دولت

حق قانونی نمایندگان مبنی بر استفاده از ابزارهای متنوع نظارتی اعم از استیضاح غیرقابل خدشه است. اما به نظر می‌رسد طرح استیضاح آن هم علیه چهار وزیر، آن هم در یک سال اول دولت و درحالی که قبل‌تر یک وزیر با استیضاح از دولت کنار گذاشته شده است، سؤال‌های بسیاری را مطرح می‌کند. مثلاً این سؤال که تغییر کادر اجرایی ارشد دولت پس از حدود یک سال فعالیت، چه معنایی دارد؟ بویژه اینکه در کشور ما حتی آسفالت یک جاده ۵ کیلومتری به بیش از یک سال زمان نیاز دارد، آیا یک سال فرصت کافی برای یک وزیر است تا مأموریت‌های خود را به سرانجام رسانده یا وزارتخانه تحت مدیریت خود را اصلاح کند؟ برای همین بود که دیروز دستکم دو عضو دولت، یعنی معاون اجرایی رئیس جمهور و سخنگوی دولت نسبت به مطرح شدن دوباره استیضاح، آن هم ۴ استیضاح برای ۴ وزیر دولت چهاردهم، واکنش نشان دادند.

کدام استیضاح؟

اظهارات دیروز معاون اجرایی رئیس جمهور و سخنگوی دولت که در واکنش به تأیید اخبار مربوط به استیضاح وزرای راه و شهرسازی، جهاد کشاورزی، نیرو و رفاه، در حیاط دولت مطرح شد، یادآوری این واقعیت بود که استیضاح حتی در شرایط عادی کشور هم عمدتاً باید به عنوان آخرین راه‌حل، یا راه‌حل ناگزیر و اجتناب ناپذیر مطرح شود.

اما امروز که دولت، کشور، مردم و حتی منطقه در شرایط ویژه‌ای به سر می‌برند، و اساساً دولت و کشور در یک سال گذشته شرایط ویژه‌ای را سپری کردند که به سرانجام رساندن هر اصلاح اداری را دشوار کرده بود، استفاده از آخرین راه نظارتی، یعنی استیضاح، تأمل برانگیز است.

به دیگر سخن، در شرایطی که امروز ایران با آن روبه‌رو است، استیضاح به دلیل ایجاد وقفه‌ای چند ماهه و بلاتکلیفی طولانی مدت پیش و پس از آن، نه تنها به مدیریت امور آسیب می‌رساند، بلکه می‌تواند بستر بروز مشکلات تازه نیز باشد. آن هم در شرایط ویژه ناشی از افزایش تهدیدها و تحریم‌ها که کشور را در تأمین منابع اجرای کالابرگ، دچار مشکل کرده است.

از استیضاح تا همدلی

سخنگوی دولت دیروز پس از نشست هیأت وزیران، در پاسخ به سؤال «ایران» درباره رویکرد دولت در قبال استیضاح چهار وزیر در مجلس، با تأکید بر اینکه «دولت استیضاح را حق نمایندگان مجلس می‌داند و راهبرد پزشکیان وفاق است»، گفت: «امیدواریم همه ما براساس وظایف خود عمل کنیم و در کار خود سیاسی‌کاری را دخالت ندهیم تا در شرایط خاص کنونی که بیش از ۱۵ سال است با تحریم مواجه هستیم، بتوانیم با همدلی دولت و مجلس شرایط سخت را پشت سر بگذاریم.»

معاون اجرایی رئیس‌جمهور هم در حیاط دولت، جزئیات بیشتری از همکاری دو قوه و ضرورت اجتناب از استیضاح وزرای کلیدی دولت را آن هم در این بحبوحه مطرح کرد.

محمدجعفر قائم‌پناه روز گذشته با گفتن اینکه «وزرا با توجه به شرایط امروز کشور تلاش‌های خود را برای پیشبرد امور انجام می‌دهند»، از مجلس و نمایندگان خواست «کمک کنند وزرای دولت در وضعیتی که تأمین معیشت مردم اهمیت بسیار دارد به کار خود ادامه دهند و هنگامی که شرایط کشور عادی شد شمشیر استیضاح را بالا ببرند.»

نقد قائم‌پناه به دو استیضاح

از میان چهار استیضاح مطرح‌شده، معاون اجرایی رئیس‌جمهور دو استیضاح را حائز نقد مضاعف دانست. قائم‌پناه با ابراز نگرانی نسبت به «تأثیر استیضاح وزرا بر تأمین معیشت مردم»، تصریح کرد: «با طرح استیضاح وزیر کار، نمی‌دانم در زمینه کالابرگ چه اتفاقی رخ دهد و به تأخیر بیفتد یا نه؟ اکنون وزیر بعد از یک‌سال بر وزارتخانه و کارهایش مسلط‌تر شده است. اگر بخواهند او را عوض کنند و فرد دیگری به مجلس معرفی شود، سه تا چهار ماه زمان می‌برد.

وزیر دیگر هم که بیاید تا به کار مسلط شود زمان خواهد برد. این مسائل جز اینکه به ضرر معیشت مردم باشد، هیچ کمکی به مردم نخواهد کرد.»

وی در عین حال غلبه رویکرد سیاسی بر انتقاد از بعضی انتصاب‌های این وزارتخانه را از نظر دور نداشت و این پرسش را مطرح کرد که «آیا این استیضاح به خاطر عملکرد وزرا است یا به مسائل دیگری مربوط می‌شود؟ قائم‌پناه به درخواست برخی نمایندگان مجلس برای استیضاح فرزانه صادق، وزیر راه و شهرسازی هم اشاره کرد و گفت: «تنها خانمی را که در طول تاریخ جمهوری اسلامی به عنوان وزیر زیربنایی ما انتخاب شده است و شبانه‌روز فعالیت می‌کند باید استیضاح کنیم؟ آن هم در این شرایط که بنادر و راه‌آهن و سایر مسائل ما به عملکرد این وزارتخانه مربوط می‌شود. جا دارد نمایندگان استیضاح‌کننده، برای خدمت به مردم تجدیدنظر کنند و دولت را در شرایطی قرار ندهند که در وضعیت حساس فعلی و جنگ اقتصادی و مشکلات اقتصادی، این اتفاق رخ دهد.»

> محمدجعفر قائم‌پناه روز گذشته با گفتن اینکه «وزرا با توجه به شرایط امروز کشور تلاش‌های خود را برای پیشبرد امور انجام می‌دهند»، از مجلس و نمایندگان خواست کمک کنند وزرای دولت در وضعیتی که تأمین معیشت مردم اهمیت بسیار دارد به کار خود ادامه دهند و هنگامی که شرایط کشور عادی شد شمشیر استیضاح را بالا ببرند

توصیه های رهبری در مورد سوال و استیضاح

علاوه بر استیضاح همتی، وزیر اقتصاد سابق که در آن رویکرد سیاسی، بر خواست حل مسأله غلبه داشت، یک استیضاح دیگر هم در حال پیمودن همان راه است.

این در حالی است که رهنمودهای رهبر معظم انقلاب در مزمت استفاده افراطی از ابزارهای نظارتی سؤال و استیضاح و مداخله نمایندگان در انتصابات وزرا صریح و غیرقابل تأویل است. رهبر انقلاب در نقد استیضاح‌های زودهنگام تصریح کردند: «این افراط در به‌کارگیری ابزارهای نظارتی است. یا از این قبیل چیزهایی که تکرار نکنیم بهتر است. بنابراین این یک نگاه است که نگاه، نگاه تخریب است، نگاه رقیب‌پنداریِ طرف مقابل است.»

قائم‌پناه دیروز در حاشیه جلسه هیأت دولت گفت: آیا استیضاح به خاطر عملکرد وزراست یا به مسائل دیگری مربوط می‌شود؟
عکس: مرضیه سلیمانی / ایرنا